

Αρματωμένος την Αρματωσιά του Θεού, Ο άγιος Δημήτριος ο Μυροβλήτης Φ. Κόντογλου

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Ο Άγιος Δημήτριος σε μωσαϊκό μοναστηριού του Κιέβου, το οποίο βρίσκεται τώρα σε μουσείο της Μόσχας

Η πρώτη εκκλησιά ήτανε ένα χτίριο από τα πιο αρχαία της χριστιανοσύνης, χτισμένη εκατό χρόνια ύστερα από τα 313 μ.Χ., που μαρτύρησε ο άγιος Δημήτριος. Αλλά κάηκε ύστερα από 300 χρόνια και ξαναχτίσθηκε τον καιρό που βασίλευε Λέοντας ο Σοφός. Αυτά τα ιστορικά και κάθε άλλη πληροφορία για το χτίριο, για τα ψηφιδωτά που στολίζουνε τους τοίχους, για τις τοιχογραφίες, μπορεί κανένας να τα μελετήσει καταλεπτώς σ' ένα χρήσιμο βιβλίο που έγραψε τελευταία στην απλή γλώσσα ο ξεχωριστός βυζαντινολόγος Ανδρέας Ξυγγόπουλος, καθηγητής στο

Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης.

Ο άγιος Δημήτριος μαζί με τον άγιο Γεώργιο, είναι τα δυο παλληκάρια της χριστιανοσύνης. Αυτοί είναι κάτω στη γη, κ' οι δυο αρχάγγελοι Μιχαήλ και Γαβριήλ είναι απάνω στον ουρανό. Στα αρχαία χρόνια τους ζωγραφίζανε δίχως άρματα, πλην στα κατοπινά τα χρόνια τους παριστάνουνε αρματωμένους με σπαθιά και με κοντάρια και ντυμένους με σιδεροπουκάμισα. Στον έναν ώμο έχουνε κρεμασμένη την περικεφαλαία και στον άλλον το σκουτάρι, στη μέση είναι ζωσμένοι τα λουριά που βαστάνε το θηκάρι του σπαθιού και το ταρκάσι πόχει μέσα τις σαγίτες και το δοξάρι. Τα τελευταία χρόνια, ύστερα από το πάρσιμο της Πόλης, οι δυο αυτοί άγιοι και πολλές φορές κι' άλλοι στρατιωτικοί άγιοι ζωγραφίζονται καβαλλικεμένοι απάνω σε άλογα, σε άσπρο ο άγιος Γεώργης, σε κόκκινο ο άγιος Δημήτρης. Κι' ο μιν ένας κονταρίζει ένα θεριό κι' ο άλλος έναν πολεμιστή, τον Λυαίο. Αυτά τα άρματα που φοράνε ετούτοι οι άγιοι, παριστάνουνε όπλα πνευματικά, σαν και κείνα που λέγει ο απόστολος Παύλος: "Ντυθήτε την αρματωσιά του Θεού για να μπορέσετε να αντισταθήτε στα στρατηγήματα του διαβόλου. Γιατί το πάλεμα το δικό μας δεν είναι καταπάνω σε αίμα και σε κρέας, αλλά καταπάνω στις αρχές, στις εξουσίες, καταπάνω στους κοσμοκράτορες του σκοταδιού σε τούτον τον κόσμο και καταπάνω στα πονηρά πνεύματα στον άλλον κόσμο. Για τούτο ντυθήτε την πανοπλία του Θεού, για να μπορέσετε να βαστάξετε κατά την πονηρή την ημέρα, κι' αφού κάνετε όσα είναι πρεπούμενα, να σταθήτε. Το λοιπόν, σταθήτε γερά, έχοντας περιζωσμένη τη μέση σας με αλήθεια, και ντυμένοι με το θώρακα της δικαιοσύνης και με τα πόδια σας σανταλωμένα για να κηρύξετε το Ευαγγέλιο της ειρήνης κι' αποπάνω από όλα σκεπασθήτε με το σκουτάρι της πίστης, που με δαύτο θα μπορέσετε να σβήσετε όλες τις πυρωμένες σαγίτες του πονηρού. Και φορέσετε την περικεφαλαία της σωτηρίας και το σπαθί του πνεύματος, που είναι ο λόγος του Θεού". Αυτός ο ηρωικός και καρτερικός χαρακτήρας, που έχουνε οι πολεμιστές οπού μαρτυρήσανε για τον Χριστό σαν άκακα αρνιά, ανάγεται στα πνευματικά.

Ο άγιος Δημήτριος περισκεπάζει όλη την οικουμένη, όπως λέγει το τροπάρι του, αλλά ιδιαίτερα προστατεύει τη Θεσσαλονίκη, που τη γλύτωσε πολλές φορές και στέκεται κι' ανθίζει ως τα σήμερα, καινούριος μέγας Αλέξαντρος, που η δύναμή του κ' η αντρεία του δεν χαθήκανε με το θάνατό του, όπως έγινε στον Αλέξαντρο, αλλά ζει και φανερώνεται στον αιώνα, σ' όσους τον παρακαλάνε με θερμή καρδιά. Η πατρίδα του βρίσκεται ολοένα σε κίνδυνο και σε σκληρές περιστάσεις κι' ολοένα τον κράζει να τη βοηθήσει και να τη γλυτώσει. Και φέτος, ύστερα από τόσες γενεές που προστρέξανε με δάκρυα στην προστασία του, πάλι θα δράμουνε οι βασανισμένοι χριστιανοί στην εκκλησία του και θα κλάψουνε και θα ψάλλουνε πάλι το τροπάρι που λέγει: "Φρούρησον, πανεύφημε, την σε μεγαλύνουσαν πόλιν από των εναντίον προσβολών, παρρησίαν ως έχων προς Χριστόν τον σε δοξάσαντα".

Ο άγιος Δημήτριος, ο μεγαλομάρτυς και μυροβλύτης, γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη

στα 260 μ.Χ. Οι γονιοί του ήτανε επίσημοι άνθρωποι κι' ο Δημήτριος κοντά στη φθαρτή δόξα που είχε από το γένος του, ήτανε στολισμένος και με χαρίσματα άφθαρτα, με φρονιμάδα, με γλυκύτητα, με ταπείνωση, με δικαιοσύνη και με κάθε ψυχική ευγένεια. Όλα τούτα ήτανε σαν ακριβά πετράδια που λάμπανε απάνω στην κορόνα που φορούσε, κι' αυτή η κορόνα ήτανε η πίστη στον Χριστό. Εκείνον τον καιρό βασίλευε στη Ρώμη ο Διοκλητιανός κ' είχε διορισμένον καίσαρα, στα μέρη της Μακεδονίας και στα ανατολικά, ένα σκληρόκαρδο και αιμοβόρον στρατηγό που τον λέγανε Μαξιμιανό, θηρίο ανθρωπόμορφο, όπως ήτανε όλοι αυτοί οι πολεμάρχοι, που βαστούσανε κείνον τον καιρό με το σπαθί τον κόσμο, ο Διοκλητιανός, ο Μαξέντιος, ο Μαξιμίνος, ο Γαλέριος, ο Λικίνιος, πετροκέφαλοι, αγριοπρόσωποι, δυνατοσάγωνοι, πικρόστομοι, με λαιμά κοντά και χοντρά σαν βαρέλια, αλύπητοι, φοβεροί. Αυτός διώρισε τον Δημήτριο άρχοντα της Θεσσαλονίκης κι' όταν γύρισε από κάποιον πόλεμο, μάζεψε τους αξιωματικούς στη Θεσσαλονίκη για να κάνουνε θυσία στα είδωλα. Τότε ο Δημήτριος είπε πως είναι χριστιανός και πως δεν παραδέχεται για θεούς τις πελεκημένες πέτρες. Ο Μαξιμιανός φρύαξε και πρόσταξε να τον δέσουνε και να τον φυλακώσουνε σ' ένα λουτρό. Όσον καιρό ήτανε φυλακισμένος, ο κόσμος πρόστρεχε με θρήνο κι' άκουγε τον Δημήτριο που δίδασκε το λαό για την πίστη του Χριστού. Ένα παλληκαρόπουλο, ο Νέστορας, πήγαινε κι' αυτός κάθε μέρα κι' άκουγε τη διδασκαλία του. Εκείνες τις ημέρες, παλεύανε πολλοί αντρειωμένοι μέσα στο στάδιο κι' ο Μαξιμιανός χαιρότανε γι' αυτά τα θεάματα• μάλιστα είχε σε μεγάλη τιμή έναν μπεχλιβάνη που τον λέγανε Λυαίο, άνθρωπο θηριόψυχο και χεροδύναμο, ειδωλολάτρη και βλάστημο, φερμένον από κάποιο βάρβαρο έθνος. Βλέποντας ο Νέστορας πως τους είχε ρίξει κάτω όλους αυτός ο Λυαίος, και πως καυχιότανε πως είχε τη δύναμη του Άρη και πως κανένας ντόπιος δεν αποκοτούσε να παλέψει μαζί του, πήγε στη φυλακή και παρακάλεσε τον άγιο Δημήτριο να τον βλογήσει για να ντροπιάσει τον Λυαίο και τον Μαξιμιανό και τη θρησκεία τους. Κι' ο άγιος Δημήτριος έκανε την προσευχή του και τον σταύρωσε και παρευθύς έδραμε ο Νέστορας στο στάδιο και πάλεψε με κείνον τον άγριο το γίγαντα και τον έριξε χάμω και τον έσφαξε. Τότε ο Μαξιμιανός έγινε θηρίο από το θυμό του και μαθαίνοντας πως ο Νέστορας ήτανε χριστιανός και πως τον είχε βλογήσει ο Δημήτριος, πρόσταξε να τους σκοτώσουνε. Σαν πήγανε στη φυλακή οι στρατιώτες, τρυπήσανε τον Δημήτριο με τα κοντάρια και έτσι πήρε τ' αμάραντο στέφανο, στις 26 Οκτωβρίου 296• μάλιστα είναι γραμμένο πως σαν είδε τους στρατιώτες να ρίχνουνε τα κοντάρια καταπάνω του, σήκωσε ψηλά το χέρι του και τον πήρανε οι κονταριές στο πλευρό, για να αξιωθεί το τρύπημα της λόγχης που δέχτηκε ο Χριστός στην πλευρά του κ' έβγαλε αίμα και νερό η λαβωματιά του. Τον Νέστορα τον αποκεφαλίσανε την άλλη μέρα έξω από το κάστρο. Οι χριστιανοί σηκώσανε τα άγια λείψανα και τα θάψανε αντάμα, κι' από τον τάφο έβγαινε άγιο μύρο που γιάτρευε τις αρρώστιες, για τούτο τον λένε και μυροβλύτη. Απάνω στον τάφο

χτίσθηκε εκκλησιά, τον καιρό που βασίλεψε ο μέγας Κωνσταντίνος. Στα κατοπινά χρόνια χτίσθηκε η μεγάλη εκκλησιά η τωρινή και στα 1143 ο βασιλέας Μανουήλ ο Κομνηνός έστειλε και πήρε στην Κωνσταντινούπολη την εικόνα του αγίου και την έβαλε στο μοναστήρι του Παντοκράτορος που ήτανε χτισμένη η εκκλησία του από τους Κομνηνούς και που τη λένε σήμερα Ζεϊρέκ και την είχανε κάνει παλαιότερα τεκέ οι ντερβίσηδες. Στα εικονίσματά του είναι ζωγραφισμένος απάνω σε κόκκινο αντρειωμένο άλογο, που κοιτάζει σαν άνθρωπος, ομορφοσελωμένο, στολισμένο με χάμουρα και με γκέμια χρυσά, με τα μπροστινά ποδάρια σηκωμένα στον αγέρα, με την ουρά ανακαμαριασμένη, αλαφιασμένο από τον Λυαίο που κείτεται ματοχωμένος χάμω, τρυπημένος από το κοντάρι του αγίου Δημητρίου. Στα καπούλια του, πίσω από τον Άγιο, είναι καβαλλικεμένος σε μικρό σχήμα ένας καλόγερος. Είναι ο επίσκοπος Γαβριήλ, δεσπότης του Δαμαλά, που τον πιάσανε σκλάβο οι κουρσάροι μπαρμπερίνοι στα 1603 και τον πουλήσανε στο Αλγέρι, στον μπέη, που τον επήρε στο σεράγι του. Κάθισε κάμποσα χρόνια σκλάβος και παρακαλούσε μέρα νύχτα με δάκρυα να τον λευτερώσει ο άγιος Δημήτριος. Όπου, μια μέρα σαν αύριο, παραμονή τ' αγίου Δημητρίου, τον είδε στον ύπνο του πως πήγε με τ' άλογο και τον έβαλε καβάλλα και φύγανε από την Αραπιά. Και σαν ξύπνησε το πρωί, βρέθηκε λεύτερος στη Θεσσαλονίκη και δόξασε το Θεό και τον άγιο Δημήτριο και μπήκε σ' ένα καράβι και πήγε στον Πόρο κι' από τότε στα εικονίσματά του ζωγραφίζανε και το δεσπότη.

Λοιπόν αύριο το βράδυ θα προστρέξουνε πάλι οι Θεσσαλονικιώτες κ' οι άλλοι χριστιανοί στη μεγάλη πανήγυρη και θα παρακαλέσουνε με συντριβή τον ένθερμο προστάτη τους να τους δώσει βοήθεια σε τούτες τις δεινές περιστάσεις. Και θα μαζευτούνε ο λαός ο ορθόδοξος κ' οι άρχοντες κ' οι δεσποτάδες και παπάδες και καλόγεροι και θα ψάλουνε στο μεγάλον εσπερινό τα κατανυχτικώτατα τροπάρια, με το μουσικό μέλος της Ορθοδοξίας• γιατί η Θεσσαλονίκη είναι η κιβωτός που σώθηκε η ορθόδοξη λατρεία από τον κατακλυσμό της φραγκολεβαντινιάς που πάγει να μας πνίξει με τους ανούσιους νεωτερισμούς της. Εκεί θα συναχτούνε οι καλοί οι ψαλτάδες που ψέλνουνε ακόμα με κείνη τη σοβαρή ψαλμωδία που κρατά από τότε που θεμελιώθηκε η σεβάσμια τούτη εκκλησία, πούναι το καύχημα κ' η παρηγοριά της Ανατολής, ύστερα από την Αγιά Σοφιά της Κωνσταντινούπολης. Και μεθαύριο στη λειτουργία, θα ψάλουνε στους Αίνους τα εξαίσια προσόμοια που είναι γεμάτα πόνο και ελπίδα και αγιασμένον ενθουσιασμό. Τάχει συνθέσει ένας από τους γλυκύτερους ποιητές της εκκλησίας μας, ο άγιος Θεοφάνης ο Γραπτός, ψυχή πονεμένη και καρτερική. Και θα σας εξηγήσω με λίγα λόγια πως βρέθηκε στη Θεσσαλονίκη και μελώδησε αυτά τα συγκινητικά τροπάρια.

Αυτός ο άγιος μαζί με τον αδελφό του τον Θεόδωρο λέγονται “Θεόδωρος και Θεοφάνης οι Γραπτοί”. Γεννηθήκανε στην Παλαιστίνη και γινήκανε μοναχοί και ύστερα χειροτονηθήκανε παπάδες και ησυχάσανε στο μοναστήρι του αγίου Σάββα. Ήτανε κι' οι δυο σπουδασμένοι στο έπακρο και γνωρίζανε κατά βάθος την

ελληνική και την αραβική γλώσσα.

Φαίνεται πως οι αληθινοί χριστιανοί πρέπει παντοτινά να βασανίζονται, γιατί, σαν περάσανε οι διωγμοί από τους ειδωλολάτρες, αρχίσανε άλλοι διωγμοί από τους αιρετικούς χριστιανούς. Κι' όσοι βασανισθήκανε από τους ειδωλολάτρες γινήκανε μάρτυρες, κι' όσοι βασανισθήκανε από τους χριστιανούς αιρετικούς γινήκανε ομολογητές. Τέτοιοι ομολογητές είναι και γράφονται και τα δυο τούτα αγιασμένα αδέρφια, ο Θεόδωρος κι' ο Θεοφάνης. Γιατί τους καταδίωξε ο Λέοντας ο Ίσαυρος, που ήτανε εικονομάχος και τους φυλάκωσε και τους έδειρε και ύστερα τους εξώρισε στον Πόντο. Κι' ο μεν Θεόδωρος τελείωσε τον αγώνα στη δεύτερη εξορία που τους έστειλε ο Θεόφιλος, ο τρίτος εικονομάχος αυτοκράτορας ύστερα από τον Λέοντα, και πέθανε σ' ένα ερημονήσι που το λέγανε Αρουσία, μέσα σε μεγάλα δεινά και σε στερήσεις. Ο δε Θεοφάνης εξωρίσθηκε στη Θεσσαλονίκη κ' εκεί, σκλάβος και τυραννισμένος, σύνθεσε με κλαυθμό ψυχής αυτά τα τροπάρια, που με δαύτα ικετεύει τον άγιο Δημήτριο να γλυτώσει τη χριστιανοσύνη από τους ασεβείς και τυραννικούς ανθρώπους, και τη Θεσσαλονίκη από τους βαρβάρους που τη ζώνανε. Και λέγονται Γραπτοί, επειδή ο Θεόφιλος πρόσταξε και τυπώσανε με πυρωμένο σίδερο απάνω στα μέτωπά τους ένα αδιάντροπο ποίημα που έκανε κάποιος αυλοκόλακας. Ο άγιος Θεοφάνης, άμα πέθανε ο αυτοκράτορας Θεόφιλος, ψηφίσθηκε επίσκοπος Νικαίας και εκοιμήθη, γέροντας γεμάτος από πνευματική ευωδία, στα 850 μ.Χ. Ο Νικηφόρος Κάλλιστος τον λέγει ηδύφωνον μουσικόν αυλόν κι' ο Σουΐδας ποιητήν. Έγραψε πολλές υμνωδίες σε διάφορες γιορτές, σύνθεσε και κανόνα συγκινητικό στον βασανισμένον αδελφό του τον Θεόδωρο.

Από τα τροπάρια των Αίνων που είπαμε, το πρώτο έχει περισσότερον πόνο και πάθος και σ' αυτό συνεταίριαξε ο ποιητής τεχνικά τη θλίψη του για το διωγμό της ορθοδοξίας με το υμνολόγημα του αγίου και με την καρτερική ελπίδα για τη σωτηρία της θεοσκεπάστης Θεσσαλονίκης, που και κείνον τον καιρό βρισκότανε σε αγωνία. Αυτά τα τροπάρια ταιριάζουνε πάντα στις δεινές δοκιμασίες που πέρασε απανωδιαστά η Θεσσαλονίκη από τον καιρό του Διοκλητιανού ίσαμε σήμερα. Παρακάτω βάζω αυτό το τροπάρι και το μεταγυρίζω στην απλή γλώσσα, πλην χωρίς να μπορέσω να σιμώσω στο πρωτόγραφο:

“Δεύρο, μάρτυς Χριστού, προς ημάς, σου δεομένους συμπαθούς επισκέψεως και ρύσαι κεκακωμένους τυραννικαίς απειλαίς και δεινή μανία της αιρέσεως• υφ' ης ως αιχμάλωτοι και γυμνοί διωκόμεθα, τόπον εκ τόπου διαρκώς διαμείβοντες και πλανώμενοι εν σπηλαίοις και όρεσιν. Οίκτιρον ουν, πανεύφημε, και δος ημίν άνεσιν• παύσον την ζάλην και σβέσον την καθ' ημών αγανάκτησιν, Θεόν ικετεύων, τον παρέχοντα τω κόσμω το μέγα έλεος”.

“Έλα, μάρτυρα του Χριστού, σε μας, που έχουμε μεγάλη ανάγκη από τη συμπονετικιά σου την επίσκεψη και γλύτωσέ μας από τις τυραννικές φοβέρες κι' από τη δεινή μανία της αιρέσεως• που μας κατατρέχει σα νάμαστε σκλάβοι και περπατούμε γυμνοί δώθε και κείθε κι' αλλάζουμε ολοένα τόπο με τόπο και

πλανιόμαστε σαν τ' αγρίμια στα βουνά και στα σπήλαια. Λυπήσου μας, πανεύφημε, και δώσε μας ανάπαψη, πάψε τη ζάλη και σβήσε την αγανάχτηση που σηκώθηκε καταπάνω μας, παρακαλώντας το Θεό, που δίνει στον κόσμο το μέγα έλεος”.

(από το Γίγαντες ταπεινοί, Ακρίτας 2000)

Πηγή: vizantinaistorika.blogspot.gr